

SVENSKT NÄRINGSLIV

Justitiedepartementet
Louise Petrelius/Carl-Johan Sundqvist
103 33 Stockholm

Vår referens/dnr:
2022-173

Er referens/dnr:
2022-173

2023-02-02

Remissyttrande över ”En översyn av EU:s mönsterskyddsregler”

1. Några inledande ord

Föreningen Svenskt Näringsliv har givits möjlighet att lämna synpunkter på EU-kommissionens förslag till ny mönsterrätt och vill med anledning av detta lämna följande kommentarer.

Svenskt Näringsliv är en organisation som har 60 000 medlemsföretag från alla typer av branscher. Det gör att Svenskt Näringsliv inte företräder en enskild branschs syn på de aktuella frågorna utan har ett brett näringslivsperspektiv.

Mönsterrätten är en immaterialrätt som inte används i den utsträckning som den borde kunna användas. Det skulle kunna innebära att det är en rättighet som inte är viktig för näringslivet. Så är dock inte fallet. De som använder det mönsterrättsliga skyddet kan ha god nytta av det, vilket exempelvis Göta hovrätts dom den 16 maj 2013 i mål T 1519-12 visar.

Den harmoniserade mönsterrätten var mycket välkommen när den kom för ett par decennier sedan. Svenskt Näringsliv instämmer i att det finns anledning att idag se hur mönsterrätten kan moderniseras och ta ytterligare steg mot harmonisering. Förslaget från EU-kommissionen når dock inte hela vägen fram.

En stor del av bristerna i förslaget beror på att konsekvensutredningen är ytterst bristfällig. För den som läser konsekvensutredningen ter den sig ligga nära den situation som rådde för drygt 20 år sedan. Det har hänt mycket sedan dess.

En bristande analys av den verklighet där det skyddade ska användas leder till fel slutsatser kring hur ett funktionellt skydd för industriell formgivning bör se ut idag. Från Svenskt Näringslivs perspektiv brister EU-kommissionens analys på följande punkter:

- Avsaknad av analys beträffande digitaliseringens effekter
- Avsaknad av analys utifrån hållbarhetsperspektiv
- Avsaknad av analys av hur förslagen påverkar europeiska företags konkurrenskraft internationellt
- Avsaknad av analys kring de små och medelstora företagens behov

2. Digitaliseringens effekter

När EU-kommissionen aviserade att det skulle ske en översyn över mönsterrätten var det mycket tal om att mönsterrätten behövde moderniseras. En utveckling som enbart var i sin linda när reglerna skapades var digitaliseringens genombrott.

Idag finns flera stora utmaningar som design kan stå inför när det gäller nya tekniska möjligheter. Hit hör inte minst de möjligheter som följer av en ökad användning av 3D-skrivare. Det är redan idag tekniskt möjligt att göra tredimensionella föremål till binär kod och att göra binär kod till tredimensionella föremål. I förlängningen kan det utmana många av de rättsliga konstruktioner som ligger till grund för det mönsterrättsliga skyddet. Det borde åtminstone återfinnas en diskussion om vilka lagstiftningsförändringar som kan komma att bli nödvändiga. Förslagen som läggs är inte tillräckliga.

3. Hållbarhetsperspektiv

På många sätt står hållbarhetsfrågor i centrum. Sedan de nu gällande reglerna om skydd för design tillkom har hållbarhetsfrågor blivit något som individer, företag och beslutsfattare alla måste fokusera på.

Hållbarhetsfrågorna står också i fokus på många sätt hos EU-kommissionen, där det tagits många initiativ för att skapa regler som kan bidra till att skapa ett mer hållbart samhälle. Det handlar om exempelvis att skapa en mer cirkulär ekonomi, vilket bland annat förutsätter att produkter har en lång livslängd. En del i denna livslängd är att produkter kan repareras.

I konstruktionen av olika immaterialrättigheter är att de ska vara utformade för att skapa incitament till skapande. Patent skapar incitament till tekniska innovationer, som bland annat ger oss vaccin och läkemedel.

EU-kommissionen hade ett gyllene tillfälle att skapa ett immaterialrättsligt skydd som innebar incitament till att skapa reparerbara produkter. I själva verket saknar de analyser som ligger till grund för förslaget perspektivet av förhållandet mellan mönsterrätten och strävan efter att produkter ska vara mer hållbara.

Detta blir särskilt tydligt när det gäller de delar i förslagen som rör reservdelar. En harmonisering av reservdelsskydd hade kunnat innebära en möjlighet att ge incitament till att skapa produkter som är lätta att reparera, en typ av produkter som har reservdelar. Alla andra alternativ än en möjlighet att skydda reservdelar inom hela EU innebär en nackdel för EU inom ramen för den cirkulära ekonomin.

De antaganden som presenteras av EU-kommissionen har inte tagit in den utveckling som skett sedan den förra lagstiftningsprocessen. Antaganden möter helt enkelt inte dagens problem. Det saknas också förslag på fler alternativa lösningar som skulle kunna balansera olika behov.

En lösning hade kunnat vara en modell liknande den som finns i Sverige idag, men på EU-nivå. Den innebär att reservdelar kan erhålla skydd, men är föremål för en kortare skyddstid. En annan lösning hade kunnat vara en modell med utökad möjlighet till tvångslicenser för reservdelar. Då skulle rättighetshavaren kunna överblicka vad som händer med reservdelarna och också få en möjlighet till att hämta hem den investering som gjorts i framtagandet av reparerbara produkter.

4. Konkurrenskraft

Konkurrensen är idag global. Företagen inom EU måste konkurrera med företag från andra delar av världen, även när det gäller förmågan att göra produkter anpassade till en cirkulär ekonomi. Den analys som ligger till grund för de nya förslagen saknar perspektivet av effekten på EU:s konkurrenskraft. Detta trots att EU-kommissionen i många andra sammanhang lyfter konkurrenskraftsfrågan som helt central.

I andra delar av världen finns andra möjligheter att skydda reservdelar. I vissa länder, såsom Kina, tas steg mot förbättrade möjligheter att skydda reservdelar. Det betyder att europeiska företag som gör produkter med reservdelar hamnar i bakvattnet i relation till kinesiska företag när det gäller sin hemmamarknad.

Över lag saknar analysen om hur en europeisk mönsterrätt ser ut i förhållande till rättsläget i andra delar av världen. Utifrån ett internationellt perspektiv kommer den europeiska mönsterrätten stå i en särställning, på ett inte helt positivt sätt. En väg i att se hur mönsterrätten skulle kunna utvecklas är att se hur EU inte bara kan utveckla sin egen mönsterrätt utan också verka för en än högre grad av internationell harmonisering.

5. De små och medelstora företagens villkor

De små och medelstora företagen är centrala i den europeiska ekonomin. Dessa företag använder sällan möjligheten att skydda formgivning via mönsterrätten. Kunskapsbrist är en viktig faktor. Andra är att skyddet inte är optimalt utformat utifrån deras särskilda behov.

En viktig faktor är osäkerheten i vad skyddet faktiskt innebär. Avsaknaden av en formell granskning gör att även en beviljad registrering står på väldigt osäker grund. Avsaknaden av formell granskning gör också att företagen själva skulle behöva lägga resurser på att bevaka vad andra aktörer registrerar. Kan det förväntas av företag som knappt ens känner till att mönsterrätten existerar?

Numera finns goda möjligheter att använda tekniska hjälpmedel för myndigheterna att göra formella granskningar. Dessa möjligheter var inte på plats när nuvarande regler infördes. Analysen av hur dessa möjligheter skulle kunna användas för att göra granskningar saknas.

6. Sammanfattningsvis

Förslagen lider av att relevanta analyser inte har gjorts. Det går inte att bygga framåtblickande lagstiftning på, i bästa fall, bakåtblickande analyser. EU-kommissionen har inte levererat det som borde stå i fokus, nämligen en lagstiftning som möter de krav som ställs på hållbarhet och samtidigt upprätthåller europeiska företags konkurrenskraft.

Christina Wainikka

Policyexpert för immaterialrätt